

Sygn. akt III USK 151/21

POSTANOWIENIE

Dnia 4 sierpnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania K. P.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.
o emeryturę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 4
sierpnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 grudnia 2015 r. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O. (organ rentowy) odmówił K. P. (wnioskodawca) prawa do emerytury w wieku obniżonym, ponieważ nie osiągnął on 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego oraz wieku 58 lat.

Odwołanie wnioskodawcy zostało oddalone wyrokiem Sąd Okręgowy w O. z dnia 18 maja 2017 r., V U (...).

Sąd Okręgowy ustalił, że zaskarżoną decyzją organ rentowy przyjął, iż na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca, urodzony 13 kwietnia 1958 r., wykazał 20 lat, 8 miesięcy i 10 dni okresów składkowych oraz 1 rok, 5 miesięcy i 29 dni okresów uzupełniających z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (łącznie 22 lata, 2 miesiące i 9 dni) oraz 14 lat, 9 miesięcy i 6 dni pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca w okresie od dnia 1 września 1973 r. do dnia 25 maja 1976 r. był

uczniem Zasadniczej Szkoły Górniczej przy Kopalni Węgla Kamiennego „S.” w G. (dalej jako ZSG), którą ukończył w dniu 19 czerwca 1976 r., uzyskując uprawnienia do technicznej eksploatacji złóż. W trakcie nauki w klasie pierwszej i w pierwszym semestrze drugiej klasy odbywał dwa dni zajęć praktycznych i cztery dni zajęć teoretycznych, w drugim semestrze drugiej klasy sześć dni zajęć praktycznych bez zajęć teoretycznych, w trzeciej klasie trzy dni nauki w szkole i trzy dni zajęć praktycznych. W tym okresie wnioskodawca nie był pracownikiem Kopalni Węgla Kamiennego „S.” w G. (dalej jako Kopalnia). Uczniowie ZSG odbywali praktyki w Kopalni, będące elementem nauczania, nie zawierano z nimi indywidualnych umów o pracę w czasie nauki, jak również umów o praktyczną naukę zawodu, czy też przyuczenia do określonej pracy. Uczniowie byli instruowani o zasadach pracy w Kopalni przez nauczycieli szkoły podczas zajęć teoretycznych, na terenie Kopalni byli przekazywani poszczególnym instruktorom nauki zawodu. Wnioskodawca, tak jak inni uczniowie ZSG, nie posiada świadectwa pracy z tego okresu ani indywidualnej umowy o naukę zawodu czy też umowy o praktyczną naukę zawodu. W 1975 r. uczeń ZSG B. P. otrzymał z tytułu wypadku w trakcie zajęć praktycznych w sztolni ćwiczebnej rentę wypadkową wypłacaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na podstawie obowiązujących wówczas przepisów ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadku przy pracy (Dz.U. Nr 3, poz. 8). Kopalnia stwierdziła, że B. P. nie był jej pracownikiem, tylko uczniem ZSG, ale zobowiązała się refundować wypłacane przez ZUS świadczenie rentowe. W okresie od dnia 26 maja 1976 r. do dnia 30 listopada 1989 r. wnioskodawca pracował w Kopalni pod ziemią w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach ślusarza i mechanika. W związku z wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 20 lutego 1992 r., przywracającym wnioskodawcę do pracy i przyznającym mu za okres od dnia 12 grudnia 1989 r. do dnia 12 grudnia 1990 r. (1 rok i 2 dni) odszkodowanie za czas pozostawania bez pracy, ponownie podjął on zatrudnienie w Kopalni na stanowisku ślusarza pod ziemią od dnia 25 lutego 1992 r., gdzie pracował do dnia 30 kwietnia 1992 r. Od dnia 4 września do dnia 21 października 1989 r. wnioskodawca korzystał z urlopu bezpłatnego, od dnia 1 sierpnia 1992 r. do dnia 2 lipca 1997 r. prowadził własną działalność gospodarczą, od dnia 3 lipca 1997 r. do dnia 31 grudnia 1998 r.

podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników. Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 29 lipca 1992 r., VI P (...), zasądził od Kopalni na rzecz wnioskodawcy kwotę 18.737.000 zł tytułem równowartości utraconych uprawnień uzależnionych od nieprzerwanego zatrudnienia w latach 1990-1991. Akta tej sprawy uległy zniszczeniu wobec upływu okresu przechowywania. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzją z dnia 3 kwietnia 2008 r. odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury górniczej, a odwołanie od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 25 listopada 2008 r., VIII U (...). Z kolei decyzją z dnia 27 stycznia 2009 r. odmówiono wnioskodawcy prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach oraz z tytułu obniżenia wieku w związku z wykonywaniem stale i w pełnym wymiarze pracy górniczej pod ziemią. Odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 6 maja 2009 r., VIII U (...).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że wobec prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 25 listopada 2008 r., VIII U (...), przesądzającego brak warunków do zastosowania art. 50a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), wnioskodawca może domagać się jedynie emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 i 2 tej ustawy. Jednak nie spełnia on przesłanek do przyznania prawa do tego świadczenia bowiem na dzień 1 stycznia 1999 r. nie legitymował się wymaganym 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym ani nie posiadał 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Apelacja wnioskodawcy została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...) z 10 stycznia 2018 r., III AUa (...).

Sąd Apelacyjny podzielił ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, jak również argumentację prawną.

Na skutek złożenia przez wnioskodawcę skargi kasacyjnej sprawę rozpoznała Sąd Najwyższy, który wyrokiem z 4 lipca 2019 r., III UK 182/18 (LEX nr 2691564) uchylił zaskarżony wyrok i przekazał Sądowi Apelacyjnemu sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że niesporządzenie pisemnej umowy o naukę zawodu nie przesądza o niemożliwości zakwalifikowania

spornego okresu jako okresu składkowego w rozumieniu art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej. Decydujące jest ustalenie, czy ubezpieczony faktycznie wykonywało zatrudnienie na warunkach określonych w ustawie z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz.U. Nr 45, poz. 226 ze zm., dalej jako ustawa z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu). Możliwe jest zatem, mimo braku umowy o naukę zawodu zakwalifikowanie spornej pracy jako okresu składkowego.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 13 listopada 2019 r., III AUa (...) oddalił apelację wnioskodawcy. Sąd Apelacyjny stwierdził, że niesporne było, że wnioskodawca legitymuje się łącznym okresem składkowym i nieskładkowym w wysokości 21 lat 1 miesiąca i 13 dni. Sporne pozostawały dwa okresy – niewykonywania pracy oraz nauki w ZSG. Sąd Apelacyjny uznał, że nie można wnioskodawcy zaliczyć do ogólnego stażu pracy okresu niewykonywania pracy, przypadającego od 13 grudnia 1990 r., do 26 lutego 1992 r., gdyż za okres ten nie zostało wnioskodawcy wypłacone odszkodowanie, a zatem nie zostały spełnione kryteria z art. 6 ust. 2 pkt 5 ustawy emerytalnej. Doprowadziło to Sąd Apelacyjny do konstatacji, że zaliczenie wnioskodawcy okresu nauki w ZSG nie wpłynie na jego sytuację, gdyż sporny okres w wymiarze 2 lat i 8 miesięcy nie jest wystarczający do uzyskania łącznego stażu pracy w wymiarze 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych. Na marginesie Sąd Apelacyjny zaznaczył, że nie ma podstaw do zaliczenia wnioskodawcy okresu nauki w ZSG jako okresu składkowego. Wnioskodawca bowiem w ramach nauki realizowała program nauczania, na który składały się zajęcia teoretyczne oraz odbywane w ramach jednego z przedmiotów zajęcia praktyczne, za które uczniowie otrzymywali wynagrodzenie od nauczyciela lub w formie wpłat na książeczkę (...). Okoliczności te oraz informacje z P. świadczą, w ocenie Sądu Apelacyjnego, że okres nauki nie może być zaliczony do stażu pracy.

Wnioskodawca zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości i wniósł o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...). Wnioskodawca zarzucił naruszenie: 1) „prawa materialnego przez przyjęcie, że do ogólnego stażu pracy wnioskodawcy

nie można było zaliczyć okresu niewykonywania pracy w całości lub w części w okresie od 13 grudnia 1990 r. do 26 lutego 1992 r., błędne przyjęcie, że łączny okres ubezpieczeniowy wnioskodawcy, poczynając od podjęcia zatrudnienia w KWK S. w G. i okresem zatrudniania wnioskodawcy w charakterze młodocianego, nie spełnia wymogu stażu 25 lat ubezpieczenia”; 2) art. 227, art. 233 § 1, art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 oraz art. 381 i art. 382 k.p.c., przez sprzeczność między prawną oceną wyroku a poczynionymi w pisemnym uzasadnieniu ustaleniami faktycznymi, polegającymi na przyjęciu, że nawet po doliczeniu nauki wnioskodawcy w Zasadniczej Szkole (...) wnioskodawca nie będzie posiadał na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganego 25-letniego okresu stażu pracy, a to przez bezzasadne i nieprawidłowe ustalenie, że brak jest podstaw do uwzględnienia spornego okresu, dotyczącego nauki w szkole zawodowej, a wynika to z błędnego uznania, że wnioskodawca realizował jedynie program nauczania z zajęciami praktycznymi, a nadto przez pominięcie przy uczynionych własnych ustaleniach faktycznych okoliczności podnoszonych przez wnioskodawcę na rozprawach apelacyjnych, w tym co do aktualnie naliczanego stażu pracy.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania został oparty na jej oczywistej zasadności i konieczności rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego – czy wobec treści art. 382 w związku z art. 328 § 2 i art. 378 § 1 oraz art. 391 § 1 k.p.c. przy założeniu rozpoznania sprawy po uchyleniu wyroku drugoinstancyjnego przez Sąd Najwyższy, właściwym jest przyjęcie, że ustalenia Sądu niższej instancji uznawane są za własne, gdy szczegółowe analizowanie zarzutów apelacyjnych i dowodów zebranych w toku postępowania pierwszo- i drugoinstancyjnego jest celowe i wynika z treści pisemnego uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego wydanego w związku ze skargą kasacyjną w tej sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Wnosząc o przyjęcie skargi, pełnomocnik wnioskodawcy powołał się na jej oczywistą zasadność, której upatrywał w naruszeniu przepisów postępowania

polegającym na sprzeczności między „oceną wyrok a poczynionymi w pisemnym uzasadnieniu ustaleniami faktycznymi, polegająca na przyjęciu że nawet po doliczeniu nauki wnioskodawcy w Z. wnioskodawca nie będzie posiadał na dzień 1 stycznia 1999 r. wymaganego 25-letniego okresu stażu pracy, a to przez bezzasadne i nieprawidłowe ustalenie, że brak jest podstaw do uwzględnienia spornego okresu, dotyczącego nauki w szkole zawodowej, a wynika to z błędnego uznania, że wnioskodawca realizował jedynie program nauczania z zajęciami praktycznymi, a nadto przez pominięcie przy uczynionych własnych ustaleniach faktycznych okoliczności podnoszonych przez wnioskodawcę na rozprawach apelacyjnych, w tym co do aktualnie naliczanego stażu pracy”.

Tymczasem z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że w pierwszej kolejności rozstrzygnięcie Sądu drugiej instancji opiera się na kategorycznym stwierdzeniu, że do spełnienia przez odwołującego się przesłanki stażu ubezpieczeniowego wynoszącego 25 lat konieczne byłoby uwzględnienie zarówno objętego wnioskiem okresu nauki w szkole zawodowej jak i okresu niewykonywania pracy przypadającego od 13 grudnia 1990 r. do 26 lutego 1992 r. Tymczasem tego drugiego okresu nie można było zdaniem Sądu drugiej instancji uwzględnić, ponieważ odwołującemu się nie wypłacono za niego wynagrodzenia lub odszkodowania. Jak wynika z wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń, odszkodowanie takie odwołujący się otrzymał za okres od 12 grudnia 1989 r. do 12 grudnia 1990 r. ale już nie za okres decydujący potencjalnie o spełnieniu przesłanki 25 letniego stażu ubezpieczeniowego. Jednocześnie wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie obejmuje swym zakresem art. 6 ust. 2 pkt 5 ustawy emerytalnej. Przepis ten nie został także wymieniony w materialnoprawnej podstawie skargi kasacyjnej, podobnie jak art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy emerytalnej (dotyczący zaliczania do stażu ubezpieczeniowego okresu nauki zawodu). Tymczasem tylko w przypadku skonstruowania podstaw skargi kasacyjnej w sposób obejmujący wymienione przepisy prawa materialnego Sąd Najwyższy miałby możliwość weryfikacji zasadności naruszenia zarzutów prawa procesowego wymienionych we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania. W braku w skardze kasacyjnej zarzutu naruszenia prawa materialnego i ograniczenia podstawy procesowej tylko do zarzutów, które zasadniczo z modelem skargi kasacyjnej są

sprzeczne, skarga nie ma uzasadnionych wniosków kasacyjnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2008 r., II UK 5/08, LEX nr 784941), a w konsekwencji nie można uznać jej za oczywiście zasadną (skoro nie można uchylić zaskarżonego wyroku z powodu ograniczenia podstaw skargi li tylko do przepisów proceduralnych). Utrwalony jest także pogląd, że skoro zgodnie z art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów i oceny dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, to i o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie można wnioskować na podstawie zakwestionowania podstawy faktycznej rozstrzygnięcia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 września 2012 r., V CSK 529/11, LEX nr 1222170; z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 408/13, LEX nr 1646932; z dnia 29 września 2020 r., III PK 188/19, LEX nr 3148261).

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.